

# Markkinatalouden edistäminen ja julkinen omistus

Yritykset toimivat globaalissa kilpailuympäristössä. Valtion omistus ei ole suoja kilpailua vastaan. Valtionyhtiöitä ja sen osakkuusyhtiöitä haastavat samat globaalit megatrendit kuin yksityisiäkin yrityksiä. Ilmastomuutos, vastuullisuuden korostuminen, digitalisaatio ja osaajapula koskettavat yrityksiä omistustaustasta riippumatta. Eurooppalaisen turvallisuustilanteen heikkeneminen, globaalit jännitteet ja kohonnut inflaatio haastavat kaikkia yrityksiä omistajasta riippumatta aivan uudella tavalla.

Valtiovetoisuus vahvistui perustellustikin koronan myötä. Nyt on kuitenkin aika tehdä käänne. Ilmastotoimissa onnistuminen edellyttää markkinavoimien hyödyntämistä sekä mahdollistavaa ja pitkäjänteistä regulaatiota.

Menestyminen liiketoiminnassa edellyttää yritykseltä ja sen omistajilta kykyä sopeutua muuttuvaan ympäristöön. Valtion omistajana tulisi olla yhtä ammattimainen kuin muidenkin omistajien. Sitä kohtaan odotukset ovat kuitenkin moninaiset ja sen rahoituskyky muihin omistajiin nähden on ylivertainen.

Valtion- ja muunkin julkista omistajuutta koskevan järjestelmän, poliittisen päätöksenteon ja käytäntöjen on varmistettava se, että julkisesti omistettuja yrityksiä omistetaan selkeällä ja johdonmukaisella otteella, eteenpäin katsovasti ja reilun kilpailun pelisääntöjä kunnioittaen.

Ennen kaikkea tarvetta julkiselle omistukselle on kyettävä arvioimaan säännöllisesti. Elinkeinoelämän keskusliitto EK haluaa edistää toimivaa markkinataloutta Suomessa, luoda edellytyksiä uudelle kasvulle ja varmistaa julkisen talouden kestävän rahoituspohjan.

# Valtio on suuri omistaja – erityisesti Suomessa

**Valtio ei ole yrittäjä, mutta Suomessa se on suuri yritysomistaja. Julkisen omistajan on kyettävä arvioimaan tarvetta valtionomistukselle. Kaikissa yrityksissä valtionomistus ei voi olla pysyvä olotila. Suomi tarvitsee lisää yksityisen sektorin työpaikkoja varmistaakseen tulevan hyvinvoinnin ja valtion on kyettävä myös vähentämään ei-strategisia omistuksiaan.**

Valtion omistusten arvo pörssilistatuissa yhtiöissä oli 29 miljardia euroa (4.7.2022). Tämä on suunnilleen kymmenesosa koko pörssin markkina-arvosta, ja kaikkiaan julkisyhteisöt omistivat noin 12 prosenttia pörssilistatuista yhtiöistä toukokuun 2022 lopussa.

Vuoden 2021 lopussa valtion koko yhtiöomaisuuden markkina-arvon arvioitiin olevan noin 47 miljardia euroa. Määrää voi pitää suurena.

Valtion omistamissa yhtiöissä työskenteli 307 tuhatta henkeä vuonna 2021. OECD:n tekemässä työllisyysvertailussa Suomi sijoittui Norjan jälkeen vuonna 2017 toiseksi Ranskan ollessa kolmantena, kun mittatikkuna oli valtion omistus joko yksin tai vähemmistöomistajana eri yhtiöissä. Vuonna 2021 valtionyhtiöiden liikevaihto oli 221 miljardia euroa – siis jättisumma.

Valtion- ja sen osakkuusyhtiöillä on eittämättä suuri taloudellinen vaikutus koko kansantalouteen. Kaikkien etu on se, että niitä omistetaan hyvin.

Valtionomistajuus on usein politisoitunutta. Yhtiön ja omistaja-arvon kehittäminen jää tällöin helposti huomiotta. Valtionomistusta ei tule sementoida pysyväksi, vaan omistettujen yhtiöiden kohdalla on kyettävä arvioimaan tarvetta valtion omistukselle. Joissain tapauksissa strateginen tai erityistehtäväintressi puoltaa valtion omistajuutta, mutta usein myös ei. Valtionomistus voi jäädä pysyväksi olotilaksi – vaikkei sille ole enää objektiivisesti tarkasteltuna tarvetta. Omistuksen aiemmin perustellut intressi voidaan turvata muullakin tavoin tai on kokonaan poistunut.

Viimeaikainen kehitys on nostanut esiin aiempaa voimakkaammin, että strategisen intressin turvaaminen voi edellyttää nimenomaan myös valmiutta luopua yhtiön enemmistöomistuksesta.

Läpinäkyvyyttä valtion yksin omistamissa listaamattomissa yrityksissä tulisi vahvistaa kysymyksellä, onko edelleen olemassa perusteltu tarve omistaa yksin jokin yhtiö ja onko yhtiön erityistehtävälle edelleen tarve kokonaan tai osittain? Ylimmän päätöksentekijän, eduskunnan, tehtävä olisi suorittaa tällainen arviointi säännöllisin väliajoin. Arvioinnin perusteiden on oltava avoimesti tiedossa niin demokraattisen valvonnan kuin markkinoiden toimivuuden näkökulmasta.

Kun valtio omistaa vähemmistöosuuksia pörssiin listatuissa yrityksissä, on luontevaa luovuttaa niiden omistajuus sitä varten perustetulle Solidiumille.

Suomen poikkeuksellisen suuri valtionomistus antaa mahdollisuuden laskea sitä hallitusti ja kohdistaa varoja uuden kasvun luontiin. Omistuksen laskeminen voi myös itsessään generoida kasvua kohdeyhtiöissä ja olla näin omistaja-arvon kehittymisen kannalta viisasta.

## EK:n esitykset

- Tarvetta valtion omistukselle yksittäisessä listaamattomassa yhtiössä on arvioitava säännöllisin väliajoin. Jos tarvetta ei ole, omistuksesta voidaan luopua kokonaan tai osittain. Samoin tarvetta valtionyhtiön erityistehtävälle on arvioitava kerran vaalikaudessa eduskunnassa. Nämä periaatteet on kirjattava tulevaan hallitusohjelmaan.
- Valtion vähemmistöomistukset pörssilistatuissa yrityksissä on keskitettävä Solidiumiin.
- Suomi voi seuraavalla vaalikaudella hallitusti laskea omistuksiaan yhtiöissä, joissa valtionomistus ei nykylaajuudessa ole perusteltua.
- Toimivat lentoyhteydet ovat Suomelle välttämättömyys. Toimintaympäristön raju muutos lisää muutospaineita ilmailutoimialalla, jotka voivat realisoitua nopeastikin. Suomelle on strategisesti tärkeää säilyttää oma reagointikykynsä. Valtioneuvostolle tulee antaa eduskuntavaltuudet Finnairin rakennejärjestelyjen toteuttamiseksi tarvittaessa – strateginen intressi voidaan turvata vähemmistöomistajanakin.
- Suomen on arvioitava uudella tavalla valtion yhtiöomistuksia energiatoimialalla. Valtio-omistajan tulisi tehdä kokonaisvaltainen selvitys energia-alan tilanteesta – miten valtio-omistajan intressi voidaan turvata muilla kuin enemmistöomistuksilla, kuten regulaatiolla ja vähemmistöomistuksilla.

# Oppia 90-luvulta – uutta vauhtia listautumisiin

**Valtio on kyennyt aiemmin menestyksellisesti listaamaan omistuksiaan pörssiin esimerkiksi 90-luvulla ja mahdollistanut yritykselle kasvupolun. Viime vuosina on ollut hiljaista. Samaan aikaan kansalaisten kiinnostus omistaa suomalaisia yrityksiä on voimakkaasti kasvanut. On korkea aika nostaa valtion aktiivisuutta uusissa listautumisissa ja mahdollistaa kansalaisille osallistuminen niihin.**

Neste. Telia. Kemira. Valmet. Fortum. Rautaruukki-SSAB. Tuttuja nimiä lähes kaikille suomalaisille. Näissä valtio on, tai on ollut, merkittävä omistaja, ja kaikkien kohdalla valtio on toteuttanut omistuspohjan laajentamisen.

Monen nykyisen menestyjän taustalla on 90-luvulla tehty päätös laajentaa omistuspohjaa. Silloin kyettiin näkemään tarve kehittää yhtiötä kohtaamaan globaali kilpailutilanne. Tämä tarve ei ole muuttunut, vaan päinvastoin kasvanut. Kuten aiemmin, varoja tarvitaan myös nyt valtion velan kasvun taittamiseen.

Kaikkien listattujen yhtiöiden polku ei ole ollut, eikä ole, suoraviivaista menestystä. Osa yhtiöistä on yhdistynyt isompaansa, osan kohdalla joistain liiketoiminnoista on luovuttu. Mutta jos listautumista ei olisi tehty ollenkaan, olisivatko yritykset kyenneet kasvamaan nykyiseen kokoonsa, työllistämään ja saamaan tuhansittain uusia suomalaisia omistajia? Tuskin valtion öljy-yhtiö – esimerkkinä – olisi nykypäivänä ilman aikoinaan tehtyä listautumista muuta kuin maailman mittakaavassa pienehkö kansallinen yritys.

On toki tuoreempiakin onnistumisia. Valtion yksinomistaman Altian omistuspohjan laajentamiseen kohdistui pitkään yhteiskunnallista vastustusta, mutta se listattiin pörssiin vuonna 2018. Mukaan lähti omistajaksi moni sen suomalainen raaka-aineentuottaja. Sen jälkeen yhtiö on kasvanut uuteen kokoluokkaan yhdistymällä norjalaisen yhtiön kanssa ja nimikin on muuttunut.

Miksi valtion pitäisikään omistaa yksin kilpailulla markkinoilla toimivia Altia-Anora Groupin tapaisia liiketoimintoja pysyvästi? Eikö parempi olisi luoda tällaisille yrityksille aidon kasvun mahdollisuudet ja antaa myös kotitalouksille mahdollisuus omistaa?

**Case:** Deutsche Post. Poste Italiene. Royal Mail. PostNL. Österreichische Post. Manner-Euroopassa on kyetty lukemaan muuttuvan toimintaympäristön vaatimukset ja listaamaan eri maissa posteja pörssiin. Yhteistä postitoiminnalle on perinteisen paperipostijakelun väheneminen ja digitaalisuuden sekä verkkokaupan esiinmarssi. Tässä markkinassa korostuu kilpailu eri toimijoiden välillä. Valtionomistus ei suojaa käyttäytymismuutoksilta.

Posti Group Oyj:n liikevaihto oli 1,6 miljardia euroa ja se työllisti noin 21,000 henkeä vuonna 2021. Kokonaan valtion omistama yhtiö paitsi toimii jakelijana, tarjoaa myös paketti- ja logistiikkapalveluita nopeasti kehittyvässä toimintaympäristössä Suomessa ja lähialueilla. Tämä täysin kilpailtu kaupallinen liiketoiminta-alue muodostaa jo 2/3 yhtiön liikevaihdesta.

*Olisiko tullut aika harkita Postin omistuspohjan laajentamista?*

Kansalaisten kiinnostus osakeomistuksiin on kasvanut. Tämä on myönteistä, sillä se parantaa kansalaisten vaurastumista. Osakesäästäminen parantaa kansalaisen elämänhallinnan mahdollisuuksia.

Pitkään alamaissa olleet uusien yritysten listautumiset pörssiin ovat viime vuosina vauhdittuneet, vaikkakin yleinen talouden epävarmuus tänä vuonna on vähentänyt listautumiskiinnostusta. Kun aikaikkuna listautumiselle paranee uudelleen, se antaa myös valtiolle mahdollisuuden listata omia yrityksiään.

## EK:n esitykset

- Tarvitaan kokonaan uusi vaihde valtion omistamien yritysten omistuspohjan laajentamiseen. Tulevien poliittisten päättäjien on kyettävä samaan rohkeuteen kuin 90-luvun edeltäjiensä, ja laajennettava sellaisten yritysten omistuspohjaa, joissa yhtiön ja koko kansakunnan etu puoltaa sitä.
- Valtionyhtiöiden ja -osakkuusyhtiöiden omistuspohjan laajentamisessa on tarjottava myös kotitalouksille mahdollisuus osallistumiseen.
- Valtion tulee omilla toimillaan parantaa Suomessa toimivien markkinapaikkojen toimintaedellytyksiä. Listautumiset vahvistavat kotimaista rahoitusmarkkinaa ja parantavat listautuneiden yhtiöiden läpinäkyvyyttä.

# Kilpailusta reilua – ilman veronmaksajien taskuja

**Julkisesti omistettu yritys ei saa saada epäreilua kilpailuetua omistustaustastaan. Markkinoilla on toimittava samoilla pelisäännöillä. Sääntely ja omistajaohjaus on kyettävä erottamaan toisistaan. Tarvetta monopolien pysyvyyteen on kyettävä arvioimaan, ja markkinoita on tarvittaessa vapautettava kilpailulle.**

Yksityinen yritys toimii omalla riskillään, julkisesti omistettu veronmaksajien riskillä. Näiden kaupallinen kilpailu keskenään ei voi olla tasapuolista, ei reilua eikä yhteiskunnan tavoitteiden mukaista. Kilpailu- ja kuluttajavirasto toteaa: ”Julkisen sektorin perusteettomat kilpailuedut voivat vaikuttaa kilpailevien yritysten toimintaan haitallisesti”. Näin on.

Valtion tulee olla johdonmukainen, ennustettava ja kilpailua kunnioittava omistaja. Pörssiin listatuissa yrityksissä valtionomistajuuden pitkä linja on ollut kunnioittaa muiden osakkeenomistajien oikeuksia.

Kantavana pääperiaatteena on jo vuosikymmeniä ollut myös yritysten sääntelyn erottaminen niiden omistamisesta. Näin tuleekin toimia. On kuitenkin syytä tunnistaa potentiaaliset vaaranpaikat mm. erityistehtäväyhtiöissä, joissa sääntelystä vastaava linjaministeriö myös omistaa ja ohjaa yrityksiään. Muurin omistamisen ja sääntelyn välillä on oltava vankka.

**Case:** Cinia Oy on suomalainen tietoverkko- ja ohjelmistopalveluita sekä kyberturvallisuusratkaisuja tarjoava tietoliikenteen ja tietotekniikan monialayritys. Yhtiön liikevaihto oli vajaat 76 miljoonaa euroa vuonna 2021 ja sen omistajaohjauksesta vastaa liikenne- ja viestintäministeriö. Yhtiö on laajentunut mm. yritysostoin.

*Yhtiön kohdalla on käyty julkista keskustelua sen luonteesta: onko se erityistehtäväyhtiö vai ei? Yhtiön toiminta kilpailuilla valokuitumarkkinoilla ja kilpailutuksissa on herättänyt kritiikkiä yksityisiltä toimijoilta.*

*Tällaista epäselvyyttä ei saa olla. Omistajan eli valtion on kyettävä linjaamaan omistamiensa yhtiöiden perustehtävä ja luonne niin, että kilpailuasetelma markkinoilla on tasapuolinen. Erityistehtäväyhtiön perustehtävä ei saa sekoittua kilpailtuun toimintaan. Kun näin on puutteellisen omistajaohjauksen myötä tapahtunut, on rönsyt leikattava pois myymällä ne.*

Erityistehtäväyhtiön toiminnan on oltava tarkkarajaista. Erityistehtävän hoitamisen rahoittaminen ei ole perusteltu syy kasvattaa yhtiön liiketoimintaa sen ulkopuolelle tavalla, joka vaarantaa reilua kilpailua. Lisäksi muita valtion- ja kuntayhtiöiden kilpailun toimivuutta vaarantavia riskejä ovat mm. muihin markkinatoimijoihin nähden poikkeukselliset pääomitusmahdollisuudet ja hankintasäädöksiin liittyvät kysymykset.

Elinkeinoelämän järjestöjen teettämässä selvityksessä kuntayhtiöiden liikevaihdon arvioitiin olevan vajaat 10 miljardia euroa vuonna 2018. Kuntayhtiöiden toimiminen erityisesti kilpailuilla markkinoilla ei voi olla reilua yksityisiä, yrittäjän riskillä toimivia yrityksiä kohtaan.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston ja aluehallintovirastojen tuoreessa selvityksessä (13.6.2022) on osoitettu olennaisia puutteita kuntasektorin kyvystä toteuttaa kilpailuneutraaliteettia. Selvitys arvioi markkinoilla toimivien kuntasektoriomisteisten toimijoiden liikevaihdon olevan jopa noin 8 miljardia euroa.

Kunnat käyvät läpi valtavaa reformia sote-uudistuksen myötä. Nyt olisi oiva hetki kunnille kysyä itseltään, mitkä ovat niiden ydintehtäviä? Kilpailu yksityistä yritystä vastaan vaikkapa ruoka- tai siivouspalveluissa ei voi olla

kunnan ydintehtävä. Ydintehtävien rinnalla kuntien on hyödynnettävä tehokkaasti ostopalveluita. Tästä saatavia säästöjä voidaan käyttää edelleen ydintoimintojen parantamiseen tai verotuksen pitämiseen kohtuullisena, mikä on kuntalaisten etu.

**Case:** Helsingin kaupungin omistama Palmia Oy toimii noin 2 400 työntekijän voimin erilaisissa kohteissa: mm. toimistotiloissa, lounasravintoloissa, juhlatiloissa, yleisötapahtumissa, liikennevälineissä, oppilaitoksissa, päiväkodeissa, sairaaloissa ja vanhusten palvelutaloissa 12 paikkakunnalla. Sen liikevaihto oli 104 miljoonaa euroa vuonna 2021.

*Palmian toiminta on herättänyt kritiikkiä yksityisissä yrityksissä, jotka toimivat omalla riskillään samoilla liiketoiminta-alueilla. Siksi Helsingin kaupungin tuotetta päätöstä laittaa Palmia kokonaan tai osittain myyntiin on syytä arvostaa. Myynti antaa mahdollisuuden normalisoida kilpailuasetelmaa julkisen ja yksityisen välillä.*

*Onko veronmaksajien riskillä ja tuella toimivan palveluyhtiön toiminta tasapuolista kilpailuilla markkinoilla yksityistä kohtaan? Onko kunnan perustehtävä omistaa kilpailuilla markkinoilla toimivia yhtiöitä? Kunnan tai kaupungin omistajaohjauksen tulee huolehtia siitä, ettei kuntayhtiö rönsyile perustehtävänsä ulkopuolelle. Helsingin kaupungin päätös myydä Palmia tulisi olla esimerkki koko kuntasektorille.*

Sote-uudistuksen myötä valtio- ja kuntaomisteisten yhtiöiden rinnalle on odotettavissa syntyvän lisää myös alueellisia julkisomisteisia yhtiöitä. Nyt on läpivalaistava julkisomisteisten yhtiöiden toimintatapoja ja kirkastettava niiden sitoutumista toimia reilun kilpailun edistämisen puolesta – yhteiskunnallisen kokonaisedun hyväksi. Kunta- ja aluepäättäjiltä tulee laintasoisesti edellyttää, että päätöksiä tehtäessä eri tuotantotapojen tehokkuudesta tehdään asianmukainen kustannusvertailu.

Julkisilla hankinnoilla voidaan vauhdittaa uusia innovaatioita ja vahvistaa kasvua, ja ne tulee valjastaa entistä vahvemmin kasvun tukemiseen. Viennin kasvattaminen ja vientiyritysten lisääminen on iso haaste. Kunta- tai muiden julkisomisteisten yhtiöiden tavoitteena harvoin on vienti ja kansainvälistyminen, esimerkiksi vaikka jäte- ja vesialoilla. Siksi niiden markkina-aseman ei tule laajentua tavalla, joka veisi edellytyksiä yksityisten yritysten kasvulta ja kansainvälistymiseltä.

**Case:** Kun valtio, kunta tai muu julkisia varoja käyttävä hankintayksikkö ostaa palvelun, se tulisi kilpailuttaa hankintalain mukaan. Kilpailutusta ei tarvitse tehdä, jos hankinta tehdään sidosyksiköltä, eli kunnan omistamalta yhtiöltä, jota kutsutaan in house -järjestelyksi.

*Viime vuosina kilpailutusten välttämiseen on yleistynyt malli, jossa kunta ostaa hyvin pienen omistusosuuden sidosyksiköltä, esimerkiksi yhden osakkeen muutamalla sadalla eurolla. Osa in house -yhtiöistä mainostaa tätä jopa kilpailuvaltikseen. Helsingin kaupungin ja Sarastian palikanmaksujärjestelmä on yksi näkyvä esimerkki monien muiden joukossa.*

Euroopan unionin kilpailupolitiikan lähtökohta on suosia kilpailua. Kilpailu parantaa tehokkuutta, ja kilpailun avaaminen yksityiselle mahdollistaa uusia innovatiivisia tapoja luoda kasvua. On syytä peräänkuuluttaa rohkeutta arvioida tarvetta myös erilaisten julkisten monopolien pysyvyydelle ja avata markkinoita kilpailulle. Julkisomisteisten yritysten ei tule rönsyillä yksityisille markkinoilla kilpailun pelisääntöjä kiertämällä.

Suomessa on tehostettava kilpailua. Avataan markkinoita vastuullisesti ja tehostetaan kilpailua alkoholin vähittäismyynnissä. Alkoholin vähittäismyynnin avaamisessa on otettava huomioon myös alkoholin liikakäytön haittavaikutukset. Avataan markkinoita vastuullisesti ja hallitusti ja tehostetaan kilpailua lääkejakelussa. Lääkejakelun osalta tavoitteena on kustannustehokas ja laadukas lääkejakelu, joka kattaa koko maan.

Hyvä henkilöstöpolitiikka on välttämätöntä yrityksen kilpailukyvyllä ja osaavan työvoiman varmistamiseksi. Monet julkisomisteiset yhtiöt ovat siirtyneet vuosien saatossa aiemmin suljetuilta markkinoilta avoimeen kilpailuun. Henkilöstöön sovellettavat työehdot ovat muuttuneet vastaamaan uusia olosuhteita joidenkin yhtiöiden kohdalla, mutta usein tämä välttämätön muutos on edennyt myös varsin hitaasti. Tavoitteena tulee olla sovellettavien työehtojen vastaaminen rakenteeltaan alan yleisiä työehtoja. Tämä on tärkeää reilun kilpailun takaamiseksi niin julkisomisteisille yhtiöille itselleen kuin työvoimapulan olosuhteissa myös muille yrityksille. Tes-kysymykset eivät saa muodostaa poikkeusta asianmukaisten governance-periaatteiden noudattamisesta.



## EK:n esitykset

- Valtion on johdonmukaisesti erotettava sääntely ja yritysten omistaminen toisistaan. Erityisesti tulee välttää tilannetta, jossa markkinoilla toimivan yrityksen omistajaohjaus on yhdistetty ministeriöön, joka vastaa yhtiön toimialan sääntelystä.
- Valtio-omisteisen yhtiön ei tule laajentua toimiville kaupallisille markkinoille. Valtion-yhtiöissä ja valtion enemmistöyhtiöissä on huomioitava erityisesti kilpailuneutraliteetti, eikä kilpailuille yksityisille markkinoille tule mennä.
- Valtion on kyettävä toimimaan omistamissaan yrityksissään kilpailua ja muita omistajia kunnioittaen.
- Julkisomisteisten yhtiöiden tulee edistää kilpailua ja pidättäytyä toimimasta kilpailua haittaavalla tavalla. Erityisesti kuntien on luovuttava liiketoiminnasta sellaisilla kilpailuilla liiketoiminta-aloilla, kuten catering, jätehuolto, siivous ja huolto, työterveyspalvelut sekä ICT-palvelut, joissa se myy palveluitaan ulkopuolisille.
- On oltava rohkeutta arvioida tarvetta monopoleille ja kyetä vapauttamaan markkinoita.



# Valtion omistuksista vipu uuden kasvun luontiin

**Tarve TKI-lisäpanostuksiin saa laajalti tukea, mutta toimenpiteet ovat jääneet puutteellisiksi. Samoin rapautuva infra ja ilmastohaasteeseen vastaaminen edellyttävät lisäpanostuksia. Lisävelanotto rasittaa julkista taloutta – uutta kasvua voidaan luoda luopumalla hallitusti valtion omaisuudesta ja panostamalla varat uuteen, tuottavaan kasvuun.**

Suomessa on laaja yksimielisyys tarpeesta investoida tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Parlamentaarinen TKI-työryhmä ehdotti hiljattain yksimielisesti keinoja, joilla neljän prosentin panostuksiin suhteessa bruttokansantuotteeseen päästäisiin. Tämä on hyvä.

Valitettavasti aiempi historia ei ole kovin rohkaiseva: huolimatta hyvistä pyrkimyksistä lisätä TKI-panostuksia Suomi oli pitkään laskevalla uralla ja tavoitteista ollaan kaukana. Tämä uhkaa Suomen kilpailukykyä, työllisyyttä ja hyvinvointia. On kyettävä uskottavasti lisäämään julkista t&k-rahoitusta ja katalysoida sillä yksityisiä investointeja. Parlamentaarinen työryhmä arvioi vuotuisen julkisen lisärahoitustarpeen olevan noin 200 miljoonan euron luokkaa tällä vuosikymmenellä.

Julkisen talouden velkaantuminen on valtava haaste hyvinvoinnille. Samaan aikaan julkisen t&k-rahoituksen lisäys edellyttää lisävaroja. Myös pitkään tavoitellun t&k-verokannusteen luominen voi vaikuttaa lyhyellä tähtämellä julkiseen talouteen heikentävästi. Infrastruktuurin rapautuminen on myös kyettävä estämään. Ilmastonmuutokseen vastaaminen ei sekään selviä ilman julkista tukea. Kaikki nämä haastavat tervettä julkista taloudenpitoa.

Lisävelka ei ole kestävä ratkaisu, vaikka velanotto tuottaviin investointeihin on toki paremmin perusteltavissa kuin syömävelan kasvattaminen. Järkevämpi vaihtoehto onkin käyttää julkista omaisuutta uuden kasvun edellytysten luomiseen. Valtion suureksi paisunut omaisuusmassa antaa erinomaiset edellytykset uuden kasvun luomiseen – kunhan vain löytyy kurinalaisuutta käyttää vapautuvia varoja nimenomaan tuottaviin investointeihin.

Yksityinen yritys hankki rahoituksensa omistajilta tai markkinoilta oman tai vieraan pääoman muodossa. Laiskaa pääomaa ei tule olla. Myös valtion omistamien yritysten kohdalla on kyettävä kriittisesti arvioimaan yhtiön rahoituksen rakennetta. Jos yhtiöllä on liikaa pääomaa, se on palautettava omistajalle ja käytettävä uuden kasvun luontiin.

## EK:n esitykset

- Valtion suurta omaisuusmassaa tulee hyödyntää uuden kasvun luomiseen. Seuraavalla vaalikaudella voidaan irrottaa nykyomaisuudesta 0,75–1 miljardia euroa vuodessa ja panostaa varat julkiseen TKI-rahoitukseen, infrastruktuuriin ylläpitoon ja investointeihin ja ilmastosiirtymän vauhdittamiseen. Varat voidaan pääosin kerätä omistuksista luopumalla ja myös optimoimalla valtion yksinomistamien yhtiöiden taserakenne.
- Aina kun mahdollista, valtion omaisuuden myyntitulojen uudelleen kohdistamisella tulee pyrkiä yksityisen sektorin investointien katalysointiin. Näin saadaan kestäväälle taloudenpidolle vankka pohja.
- Valtion elinkeino- ja innovaatiopoliittisiin instrumentteihin kohdennettujen resurssien on jakauduttava niiden todennettujen tarpeiden pohjalta. Ilmastorahastolla on oma roolinsa Suomen hiilikädenjäljen kasvattamiseksi. Mittava pääoma edellyttää huomion kiinnittämistä toiminnan tehokkuuteen ja tarkoituksenmukaisuuteen.